

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГОРЛІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

КАФЕДРА МОВОЗНАВСТВА ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора з
науково-педагогічної та
навчально-методичної роботи

Т.М. Марченко

29 вересня 2020 року

ПРОГРАМА

комплексного іспиту

з російської мови та методики її навчання, теорії та практики освіти

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)).

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», кафедра мовознавства та російської мови, кафедра педагогіки та методики викладання іноземних мов. Програма комплексного екзамену з російської мови та методики її навчання, теорії та практики освіти (для студентів 4 курсу денної форми навчання за напрямом підготовки 014.02 Середня освіта (Мова і література (англ.)). укладена відповідно до навчальних планів та освітньо-професійних програм, затверджених вченою радою Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Укладачі програми:

Габідулліна А.Р. – д. філол. н., професор кафедри мовознавства та рос. мови
Колесніченко О.Л. – к. філол. н., доцент кафедри мовознавства та рос. мови
Кокоріна Л.В. – к. філол. н., доцент кафедри педагогіки та методики викладання

Затверджено на засіданні кафедри мовознавства та російської мови

Протокол № від «1» 28.08 2020 р.

Завідувач кафедри В. Чалюк к. філол. н., доцент Колесніченко О.Л.

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та методики викладання

Протокол № від «1» 26.08 2020 р.

Завідувач кафедри Кочуб к. пед. н., доцент Кокоріна Л.В.

Обговорено та рекомендовано Науково-методичною радою Горлівського інституту іноземних мов

Протокол № 1 від «29» вересня 2020 р.

Голова Титар проф. Т. М. Марченко

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
1. Вимоги до рівня та якості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на комплексному іспиті.....	5
2. Структура державного іспиту.....	7
3. Зміст лінгвістичної підготовки.....	8
4. Зміст педагогічної підготовки.....	10
5. Зміст методичної підготовки	12
6. Завдання з методики навчання російської мови	13
7. Критерії оцінювання рівня та якості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на комплексному іспиті з російської мови і теорії та практики освіти	18
7.1. Оцінювання усної частини іспиту.....	18
7.2. Критерії оцінювання відповіді на питання з теорії педагогіки.....	18
7.3. Підсумкова оцінка за іспит.....	27
8. Зразок екзаменаційного білета	28
9. Рекомендована література для підготовки до державного іспиту.....	29
10. Зміни та доповнення	33

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Комплексний екзамен з російської мови та методики її навчання, теорії та практики освіти має на меті визначення готовності студентів-випускників до здійснення професійно-методичних функцій учителя російської мови загальноосвітньої школи. У межах цього іспиту перевіряється та оцінюється практична та науково-теоретична підготовка майбутніх спеціалістів з російської мови та методики її викладання, саме: сформованість комунікативних, планувальних та організаційних умінь, необхідних учителю російської мови та літератури в його професійній діяльності.

До складання комплексного екзамену з російської мови та методики її навчання, теорії та практики освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр») допускаються студенти IV курсу, які повністю виконали всі вимоги навчального плану, зокрема програми навчальної дисципліни «Сучасна російська літературна мова» за аспектами: фонетика і фонологія, лексика, морфеміка і словотвір, морфологія, синтаксис; стилістика, лінгвістичний аналіз тексту, а також з курсу методики навчання російської мови.

Програма комплексного екзамену призначена для здобувачів, які закінчують Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «ДДПУ» за денною формою навчання зі спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)) Російська мова і література)

Для проведення комплексного екзамену формується державна екзаменаційна комісія в складі голови та екзаменаторів (членів) комісії. Комісія створюється щорічно наказом ректора і діє протягом календарного року.

1. ВИМОГИ ДО РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА КОМПЛЕКСНОМУ ІСПИТІ

Російська мова та методика її навчання

Головною вимогою комплексного іспиту до рівнів теоретичних знань здобувачів є володіння ними сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення комплексного аналізу мовних явищ у синхронному та діахронному аспектах.

Відповідь здобувача-випускника з теоретичних аспектів мовознавчих дисциплін повинна підтвердити достатньо повне знання сучасного стану функціонування російської мови і методики її викладання.

Комплексний екзамен з російської мови та методики її навчання, теорії та практики освіти має на меті перевірку й оцінку знань сучасного стану та історичного розвитку російської мови:

- наукового вивчення мовних фактів у поняттях і термінах сучасної лінгвістики;
- різних рівнів мовної системи в їхньому взаємозв'язку, внутрішньої єдності одиниць мови і категорій, ієрархічних відношень між ними;
- норм сучасної російської літературної мови і вимог до культури мови вчителя в її усній і писемній формах;
- стилістичної структури сучасної російської мови, методів і прийомів лінгвістичного тлумачення тексту;
- сучасних підходів до аналізу мовних явищ, зокрема комунікативного, функціонального, психолінгвістичного, соціолінгвістичного, парадигматичного тощо і їхнього значення для практики навчання російської мови;
- діалектологічного поділу російської мови, основних її говорів і їхніх особливостей;
- основ викладання сучасної російської мови у середніх навчальних закладах.

На комплексному іспиті здобувачі повинні продемонструвати вміння:

- спостерігати, класифікувати й систематизувати мовний матеріал за певними ознаками, науково узагальнювати факти мови й робити висновки;
- методично правильно планувати навчальні дії з метою оптимального засвоєння учнями програмного матеріалу;
- працювати з першоджерелами, всіма видами мовознавчих і термінологічних словників.

Теорія та практика освіти

Випускники повинні вільно володіти професійними компетентностями, необхідними для роботи в закладах загальної середньої освіти.

На комплексному іспиті здобувачі-випускники повинні продемонструвати сформованість загальних і фахових компетентностей, зокрема: володіння сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення професійної діяльності вчителя; знання різних галузей педагогіки; вміння поєднувати їх з практикою, наводячи приклади з власного досвіду практичної педагогічної діяльності; вміння застосовувати теорію для пояснення явищ і феноменів, процесів педагогічної дійсності, сформованість аналітичного і синтетичного педагогічного та методичного мислення.

Випускники повинні володіти також нормами педагогічного і міжособистісного спілкування, вміти правильно реалізовувати ці норми у різних видах навчальної і професійної діяльності.

Програмні результати навчання: здобувач-випускник:

- знає нормативну базу реалізації освітньої політики в Україні;
- знає основні історичні етапи розвитку педагогічної науки та освітніх систем;
- знає та розуміє принципи, форми, сучасні загальнодидактичні методи, методичні прийоми з предмету в закладах загальної середньої освіти;
- знає та розуміє особливості навчання різноманітних груп учнів, диференціацію навчання, організовує освітній процес з урахуванням особливостей учнів;
- уміє оперувати базовими педагогічними категоріями та термінами;
- уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності;
- добирає і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів;
- володіє формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини;
- здатний проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, уміє виявляти булінг серед учнів та протидіяти йому, організовувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками;
- здатний цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу, співробітництва.

Відповідь здобувача вищої освіти з теорії та практики освіти повинна підтвердити достатнє опанування програмних результатів навчання, пов'язаних з фахом учителя закладу загальної середньої освіти, а також розуміння й вміння критично оцінювати сучасний стан педагогічної науки і практики.

Відповідаючи на питання з теоретичних аспектів педагогіки, здобувач повинен повністю розкрити його зміст, продемонструвати свої вміння визначати, систематизувати та аналізувати відповідні педагогічні явища.

2. СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ

Комплексний іспит для атестації на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти складається з усної частини, що включає питання з усіх розділів сучасної російської літературної мови та питання з теорії та практики освіти.

Усна частина іспиту передбачає відповідь здобувача вищої освіти на 2 теоретичних питання (з сучасної російської літературної мови), (з теорії та практики освіти).

Відповідаючи на питання з теоретичних аспектів мовознавчих дисциплін та методики викладання російської мови, здобувач вищої освіти повинен повністю розкрити його зміст, показати своє вміння визначати, систематизувати та аналізувати відповідні лінгвістичні явища.

Усна частина іспиту передбачає одне теоретичне питання з педагогічних дисциплін з ілюструванням їх реалізації у практичній педагогічній діяльності. У відповіді студент має розкрити:

- сутність певного педагогічного явища або процесу на основі знань, засвоєних у процесі вивчення навчальних дисциплін педагогічного циклу;
- практику реалізації, впровадження або існування такого явища з опорою на власний педагогічний досвід, набутий під час навчальних та виробничих практик у закладах загальної середньої освіти.

Практична частина екзамену передбачає виконання практичного завдання з методики навчання російської мови, яке передбачає підготовку кваліфікаційного завдання, що моделює діяльність учителя російської мови.

3. ЗМІСТ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

1. Поняття фонем. Співвідношення понять фонема і звук.
2. Система голосних фонем сучасної російської літературної мови. Класифікація голосних.
3. Система приголосних фонем сучасної російської літературної мови. Класифікація приголосних.
4. Зміни звуків у потоці мовлення. Позиційні та комбінаторні зміни звуків (загальна характеристика).
5. Предмет морфеміки. Морфемна структура слів. Поняття морфа й морфеми. Типи морфем російської мови.
6. Предмет і завдання словотвору. Основа твірна, непохідна і похідна. Похідні слова, їх ознаки. Словотвірний тип. Продуктивні і непродуктивні словотвірні типи.
7. Морфологічні способи словотвору сучасної російської літературної мови. Універбація.
8. Морфолого-синтаксичний, лексико-синтаксичний, лексико-семантичний способи словотвору сучасної російської мови.
9. Багатозначність слова. Типи лексичних значень. Види переносу значень (метафора, метонімія, синекдоха). Види зміни обсягу вторинного значення (розширення, звуження, зсув значення).
10. Лексичні омоніми в російській мові. Полісемія та омонімія, критерії їх розрізнення. Явища, суміжні з омонімією (омоформи, омофони, омографи). Пароніми в російській мові. Структурні типи паронімів. Партоніми.
11. Синонімія як вираження смислової еквівалентності в слові. Джерела виникнення синонімів. Типи синонімів і синонімічних рядів. Антоніми та їх різновиди.
12. Фразеологія російської мови. Класифікації фразеологізмів
13. Предмет граматики. Основні поняття граматики: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія
14. Частини мови і принципи їх класифікації.
15. Іменник як частина мови. Загальне значення, граматичні ознаки і синтаксичні функції. Лексико-граматичні розряди іменників: власні і загальні іменники, конкретні та абстрактні, матеріально-речовинні та предметні, збірні й одиничні іменники, назви істот і неістот. Граматичні категорії іменника.
16. Прикметник як частина мови. Значення прикметника, його граматичні ознаки. Розряди прикметників за значенням. Утворення присвійних прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників. Відмінювання прикметників.
17. Загальна характеристика числівника як частини мови. Значеннєві розряди числівників. Структурні розряди числівників. Граматичні категорії числівника. Словозміна числівника.
18. Займенник як частина мови. Розряди займенників за значенням. Співвідношення займенників з різними частинами мови.

19. Загальна характеристика дієслова як частини мови. Система дієслівних форм. Граматичні категорії дієслова.
20. Дієприкметник як форма дієслова. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники.
21. Дієприслівник як форма дієслова. Його граматичні ознаки, особливості творення і функціонування. Перехід дієприслівників в інші частини мови.
22. Прислівник. Розряди за значенням, походженням та структурою.
23. Загальна характеристика прийменників, сполучників, часток як частини мови. Структурні типи. Перехід інших частин мови у службові частини мови.
24. Синтаксис як розділ мовознавства. Одиниці синтаксису. Словосполучення як синтаксична одиниця. Типи словосполучень і способи зв'язку слів у словосполученні.
25. Речення як основна синтаксична одиниця та його ознаки. Предикативність речення як комплекс модально-часових значень. Двоскладні речення. Граматична основа двоскладного речення. Структурні типи присудків. Односкладні речення. Головний член як компонент граматичної основи односкладного речення. Класифікація односкладних речень. Означено-особові речення. Неозначено-особові речення. Узагальнено-особові речення. Безособові речення і їх різновиди. Способи вираження граматичної основи в безособових реченнях. Інфінітивні речення і їх різновиди. Номінативні речення і їх різновиди. Вокативні речення. Питання про генітивні речення.
26. Другорядні члени речення. Морфологізовані і неморфологізовані другорядні члени речення.
27. Прості ускладнені речення. Речення з однорідними членами. Речення з відокремленими членами. Способи їх вираження.
28. Складносурядні речення, їх головні семантико-граматичні ознаки. Класифікація складносурядних речень.
29. Складнопідрядні речення, їх головні семантико-граматичні ознаки. Класифікація складнопідрядних речень.
30. Безсполучникові складні речення. Класифікація безсполучникових речень.

4. ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

1. Нормативно-правова база реалізації освітньої політики в Україні. Система освіти в Україні., її співвіднесення з системами освіти європейських країн.

2. Педагогіка, історія розвитку, її основні категорії та взаємозв'язок між ними. Наведіть приклади таких зв'язків.

3. Методологічні основи педагогіки. Схарактеризуйте методи науково-педагогічних досліджень. Наведіть приклади їхнього використання у дослідницькій діяльності здобувача вищої освіти.

4. Узагальніть принципи педагогічного процесу. Наведіть приклади їх реалізації в освітньому процесі на уроках з фахових предметів та в позаурочній діяльності.

5. Розкрийте сутність дидактики як педагогічної теорії навчання, особливості становлення цієї галузі педагогічних знань, її практичну значущість.

6. Навчання як дидактична категорія. Схарактеризуйте зміст навчання, його основні компоненти та зв'язок між ними. Узагальніть сутність компетентнісного підходу в сучасній освітній парадигмі.

7. Нова українська школа: основні принципи, форми і методи навчання. Проаналізуйте ефективність такої освітньої реформи.

8. Документи, що визначають зміст освіти в сучасній школі: навчальні плани, програми, підручники. Вимоги до цих документів.

9. Методи навчання як дидактична категорія, класифікації методів навчання. Обґрунтуйте предметну зумовленість методів і прийомів навчання.

10. Основна та допоміжні організаційні форми навчання. Урок як основна організаційна форма навчання у сучасній школі. Типологія та види уроків. Нестандартні уроки

11. Видатні персоналії та їх внесок у розвиток педагогічної думки. Я. А. Коменський як засновник педагогічної теорії.

12. Видатні персоналії та їх внесок у розвиток педагогічної думки. Педагогічна система К. Д. Ушинського.

13. Видатні персоналії та їх внесок у розвиток педагогічної думки. Педагогічна теорія та практика А. С. Макаренка.

14. Видатні персоналії та їх внесок у розвиток педагогічної думки. Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського.

15. Теорія виховання. Обґрунтуйте правомірність існування таких понять як «виховання» і «виховна робота». Схарактеризуйте рушійні сили виховання.

16. Схарактеризуйте методи виховання, наведіть їх класифікації. Проаналізуйте доцільність або недоцільність методу покарання.

17. Узагальніть форми виховання, їх ознаки та різновиди. Надайте порівняльну характеристику таких організаційних форм виховання, як колективна творча справа та виховний захід.

18. Дайте визначення дитячого колективу, наведіть його ознаки та етапи розвитку. Поясніть систему перспективних ліній у роботі з колективом.

19. Класний керівник сучасної школи: характеристики, функції, напрямки роботи. Проаналізуйте ефективність роботи класного керівника в умовах сьогодення, наводячи приклади з власного досвіду.

20. Поясніть сутність педагогічної майстерності, схарактеризуйте її складові та шляхи формування. Особистість учителя як метод виховання: особистісні якості та професійні компетентності.

21. Інноваційні педагогічні технології. Узагальніть умови застосування інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховному процесі та готовність педагога до інноваційної педагогічної діяльності (бар'єри в реалізації інновацій).

22. Поясніть сутність інклюзивної освіти. Порівняйте інтеграцію та інклюзію. Схарактеризуйте етапи розробки та реалізації індивідуального плану навчання дітей з особливими освітніми потребами.

23. Поясніть явище булінгу в сучасних школах. Проаналізуйте його передумови виникнення та шляхи подолання.

24. Професійна педагогічна компетентність учителя: необхідність чи необов'язкова додаткова перевага. Підвищення кваліфікації учителів.

25. Парадигма неперервної освіти або освіти впродовж життя (life-long learning). Проаналізуйте соціальні передумови її виникнення. Розкрийте зміст сучасного підходу до вікової періодизації. Узагальніть найбільш уживані форми неперервної освіти.

5. ЗМІСТ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

1. Понятие о методике преподавания русского языка как педагогической науке.
2. Объект и предмет методики преподавания русского языка.
3. Направления в методике преподавания русского языка.
4. Методы исследования в методике преподавания русского языка.
5. Связки методики преподавания русского языка с другими науками.
6. Русский язык как учебный предмет. Цели и задания преподавания русского языка в современной школе.
7. Содержание школьного курса русского языка. Три типа учебного материала в языковой части курса: знание о языке, языковых умениях, способах деятельности с языковыми явлениями. Цели и задания преподавания русского языка в школе.
8. Программа по русскому языку: цели, основные направления в работе, методическое обеспечение.
9. Урок как основная форма организации учебной работы в школе.
10. Принципы и виды анализа урока.
11. Методы и приемы преподавания русского языка.
12. Планирование учебного материала. Виды планирования: календарный, тематический, календарно-тематический планы. План урока.
13. Фронтальные (коллективные), групповые и индивидуальные формы работы с учениками на уроках русского языка.
14. Формы и приемы организации самостоятельной работы учеников при изучении русского языка.
15. Дифференцированное обучение на уроках русского языка.
16. Классификация диктантов по цели: обучающие и контрольные. Предупредительный, объяснительный диктанты. Диктанты, которые предусматривают работу с исходным текстом: творческие, свободные.
17. Структурные компоненты урока подачи нового материала. Методы изложения нового материала.
18. Виды упражнений на уроках закрепления материала.
19. Структура уроков обобщения знаний. Виды упражнений на уроках обобщения и систематизации знаний.
20. Цель изучения школьных курсов фонетики, графики и орфоэпии. Содержание работы, направленной на изучение данных разделов, знание о фонетических понятиях и фактах, учебно-языковых фонетических умениях.
21. Основные понятия орфографии и пунктуации. Орфограммы и пунктограммы, которые изучаются в школе.
22. Содержание обучения школьников словообразованию: лингвистические знания по морфемике и словообразованию, словообразовательные понятия, основные умения и навыки школьников по словообразованию.
23. Виды упражнений при изучении словообразования.
24. Трудности при изучении морфемного анализа слова.
25. Основные направления изучения морфологии в школе.
26. Основные методы изучения лексических понятий.
27. Основные типы упражнений из лексики и фразеологии.
28. Лингвистические сведения для изучения синтаксиса русского языка.

29. Синтаксические упражнения.
30. Виды ошибок и методика их предупреждения.
31. Развитие речи в процессе учебной деятельности.
32. Подготовка и написание творческих работ.
33. Виды изложений.
34. Типы сочинений.
35. Анализ творческих работ учеников. Оценивание, типы ошибок, которые выносятся при проверке.
36. Средства активизации деятельности учеников на уроках русского языка.

6. ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Готуючись до виконання практичного завдання, студенти-випускники повинні ознайомитися зі змістом рекомендованої методичної літератури, вимогами шкільної програми з російської мови, вимогами до знань, умінь та навичок школярів, розглянути матеріал шкільних підручників, підготувати дидактичний матеріал, таблиці, схеми.

1. Составьте конспект урока, относящегося к нестандартным формам обучения русскому языку, по одной из пунктуационных тем (класс и тема по самостоятельному выбору).
2. Составьте конспект урока закрепления по теме: «Знаки препинания в предложениях с вводными словами».
3. Составьте конспект урока подачи новых знаний по теме: «Однозначные и многозначные слова».
4. Составьте конспект урока закрепления по теме: «Знаки препинания в сложносочиненных предложениях».
5. Составьте конспект урока получения новых знаний на тему: «Правописание приставок пре- и при-».
6. Составьте конспект урока закрепления по теме: «Виды придаточных предложений».
7. Составьте конспект урока повторения по теме: «Правописание личных окончаний глаголов».
8. Составьте конспект урока систематизации и обобщения материала по теме: «Постановка тире в простом предложении».
9. Составьте конспект урока подачи новых знаний по теме: «Лексическое значение слова».
10. Составьте конспект урока повторения материала по теме: «Безударные проверяемые гласные в корне слова».
11. Составьте конспект урока подачи новых знаний по теме: «Причастный оборот. Знаки препинания при причастном обороте».
12. Составьте конспект урока повторения и закрепления по теме: «Прямая и косвенная речь как способы передачи чужой речи».
13. Составьте конспект урока развития речи по теме: «Подробное изложение (письменно, по сложному плану) повествовательного текста с элементами рассуждения (7 класс)».
14. Составьте конспект урока обобщения материала по теме: «Односоставные предложения».

15. Составьте конспект урока подачи новых знаний по теме: «Исконно-русские и заимствованные слова. Ознакомление со словарем иностранных слов. Устаревшие слова. Новые слова (неологизмы).
16. Составьте конспект урока развития речи по теме: «Подробное изложение (обучающее, письменное) текста художественного стиля с элементами описания животного» (5 класс).
17. Составьте конспект урока развития речи по теме: «Устное сочинение-описание внешности человека, изображенного на картине» (7 класс).
18. Составьте конспект урока повторения и закрепления по теме: «Одна и две буквы Н в именах прилагательных».
19. Составьте конспект урока подачи новых знаний по теме «Безличные предложения. Использование безличных предложений в языке».
20. Составьте конспект урока закрепления материала по теме: «Сложноподчиненное предложение с придаточным изъяснительным».
21. Составьте конспект урока подачи новых знаний по теме: «Согласные твердые и мягкие, звонкие и глухие; чередование твердых и мягких, звонких и глухих звуков в одной и той же части слова. Непарные звонкие и глухие, мягкие и твердые согласные звуки».
22. Составьте конспект урока подачи новых знаний по теме: «Правописание НЕ с причастиями».
23. Составьте конспект урока подачи новых знаний по теме: «Имя числительное как часть речи: общее значение, морфологические признаки, синтаксическая роль».
24. Составьте конспект урока обобщения материала по теме: «Сложное предложение с сочинительной связью».
25. Составьте конспект урока развития связной речи по теме: «Выборочное изложение (по сложному плану) памятника архитектуры на основе личных наблюдений и впечатлений (письменно)» (8 класс).

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНСПЕКТУ УРОКУ

Методичні рекомендації до укладання розгорнутого конспекту уроку

Початок конспекту оформлюється за загальною схемою. Спочатку зазначаються:

тема, мета уроку, його тип, методи і прийоми проведення, засоби наочності й технічні засоби навчання, використана в процесі підготовки до уроку літератури.

Дидактична мета визначається, виходячи зі змісту матеріалу програми, вона вказує на результат, який передбачається досягнути.

Доцільно виділити навчальні завдання, які визначають формування умінь і навичок: виконувати конкретну операцію, дію; відрізнити правильне виконання дії, якою необхідно оволодіти, від неправильного; визначити, пояснювати, обґрунтовувати характерні ознаки, принципи правильного виконання дії.

У конспекті слід вказати розвивальну та виховну мету навчання:

- якими логічними операціями та прийомами розумової діяльності оволодіють учні;
- які почуття пробуджуються у процесі навчання (подиву, зацікавленості, успіху, гордості, співпричетності, відповідальності та ін.);
- які цінності для себе відкривають, усвідомлюють учні;
- які уміння соціальної поведінки формуються на занятті.

У конспекті орієнтовно виділяють такі головні етапи навчального заняття:

- актуалізація опорних знань і чуттєвого досвіду школярів;
- розкриття значущості теми та мотивація пізнавальної діяльності учнів;
- формування системи знань, умінь, навичок учнів;
- закріплення, застосування знань, умінь, навичок у різноманітних мовленнєвих ситуаціях;
- домашнє завдання на наступний урок;
- підведення підсумків обговорення досягнутих результатів, вражень, думок.

Послідовність етапів уроку може бути різною (залежно від його типу).

У конспекті зазначаються способи, прийоми актуалізації опорних знань (основних понять, визначень, висновків, формул, які учні засвоїли раніше і застосовують у практичній діяльності, необхідних для сприймання учнями нового змісту.

На етапі мотивації пізнавальної діяльності школярів слід визначити способи постановки мети, розкриття особистісної значущості теми для учнів, пробудження у них інтересу до певного змісту, роботи на занятті, створення емоційного настрою класу, тобто здійснення психологічної підготовки школярів до сприймання нового матеріалу. З цією метою, залежно від рівня готовності класу, змісту теми, можна використати незвичайний, навіть парадоксальний матеріал, проблемну ситуацію, аналогію, несподіване порівняння, ілюстрації, наочні посібники, технічні засоби. Можна стисло описати бесіду, діалог чи дискусію, в процесі яких учні висловлюють міркування щодо теми, очікування, уявлення.

Після підготовчого етапу в конспекті описують зміст активного навчання шляхом взаємодії вчителя та учнів:

- виділяють логічно пов'язані етапи організації спільної навчально пізнавальної діяльності вчителя та учнів;
- зазначають нові факти, положення, уміння та навички, якими повинні оволодіти школярі; описують характер організації діяльності учнів, способи співпраці учителя та школярів, застосування методів і прийомів, що забезпечують продуктивне оволодіння матеріалом певним контингентом учнів, форми їхньої навчальної діяльності й міжособистісної взаємодії;
- формулюють різні типи питань, способи стимулювання класу до виконання різних типів завдань;
- накреслюють способи перевірки рівня розуміння, осмислення учнями знань, володіння уміннями й навичками, оцінювання досягнутих результатів;

- зазначають прізвища учнів, які будуть залучені до конкретного виду роботи із врахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

Завершальний етап уроку передбачає відпрацювання; вдосконалення; застосування знань, умінь і навичок учнів, оцінення рівня їх сформованості.

У конспекті також зазначають форми (колективні, групові, індивідуальні) і способи застосування знань у стандартних і змінених умовах (мозкова атака, діалог, дискусії, виконання різноманітних завдань, вправ, лабораторних, практичних робіт); способи мотивації діяльності школярів, організації зворотного зв'язку на певному етапі.

У процесі планування уроку залежно від мети взаємодії вчителя та учнів на певному етапі заняття виділяють також способи, прийоми реалізації виховних можливостей навчання (зміст активних методів навчання, форми організації навчальної діяльності, взаємин учителя і учнів та інших стимулів).

Доцільно в конспекті після кожного етапу заняття передбачити висновок, забезпечити їх взаємозв'язок.

Завершується підготовка до навчального заняття визначенням домашнього завдання на наступний урок.

У конспекті вказується тема вивчення, підручник, де вона висвітлюється (автор, назва, рік видання, назва розділу, номери параграфів, сторінки), диференційовані (усні, письмові, теоретичні, практичні) завдання.

У плані слід зазначити обсяг домашнього завдання, час його виконання учнем. Наприкінці навчального заняття доцільно підвести загальний підсумок, зазначити способи залучення учнів до повідомлення власних вражень, міркувань щодо заняття.

Вимоги до оформлення конспекту поурочного плану

- чітко визначені тема, мета;
- поурочний план – логічна схема побудови уроку;
- план повинен демонструвати методи, форми, прийоми роботи з класом, спрямовані на досягнення мети;
- чітко вказати форми і методи індивідуальної роботи з сильними і невстигаючими учнями;
- особливу увагу при плануванні треба приділяти самостійній роботі учнів на уроці, самостійному пошуку знань (наше завдання не наповнювати учнів знаннями, а викликати інтерес до знань, навчити здобувати ці знання, творчо мислити);
- повинні бути сформульовані питання, які пропонуються учням на різних етапах роботи на уроці;
- поурочний план повинен передбачати всі елементи структури обраного типу уроку (урок засвоєння нових знань; урок формувань умінь та навичок; урок засвоєння умінь та навичок; урок узагальнення і систематизації знань; урок перевірки знань, навичок і умінь; комбінований урок).
- поурочні плани повинні бути охайно оформлені.

Зразок оформлення розгорнутого конспекту уроку

Тема уроку

Клас:

Цели уроку:

- навчаюча:
- розвиваюча:
- виховна:

Тип уроку:

Методи і прийоми:

Оборудование:

Література:

Хід уроку:

I. Організаційний момент

II. Об'явлення теми, постановка цілей уроку, мотивація
учебної діяльності.

III. Актуалізація опорних знань / Перевірка домашнього завдання.

IV. Основна частина уроку:

- Виклад нового матеріалу;
- Повторення матеріалу і закріплення матеріалу;
- Узагальнення матеріалу.

V. Первинне закріплення знань.

VI. Застосування отриманих знань в процесі формування
учебно-мовних умінь.

VII. Підведення висновків уроку.

VIII. Інформація про домашнє завдання.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ТА ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА КОМПЛЕКСНОМУ ІСПИТІ

5.1. Оцінювання усної частини іспиту

Оцінювання усної частини державного іспиту відбувається на основі критеріїв, що застосовуються окремо до кожного з трьох завдань.

Загальна кількість балів за перше завдання – 100 балів. Коефіцієнт – 0,35.

Загальна кількість балів за друге завдання – 100 балів. Коефіцієнт – 0,35.

Загальна кількість балів за третє завдання – 100 балів. Коефіцієнт – 0,3.

Критерії оцінювання завдань з російської мови

100 балів (відмінно) – відповідь студента повністю відповідає змісту питання; основні проблеми повністю і ґрунтовно розкриті; логічно і послідовно викладає теоретичний матеріал, наводить самостійно приклади і коментує їх, спроможний простежити історію питання чи мовного явища, демонструє уміння застосувати набуті знання у нестандартних ситуаціях. При відповіді студент не допускає фактичних і мовленнєвих помилок. Відповідь студента виважена і науково обґрунтована, демонструє особистий внесок у вирішення поставленої проблеми, враховує наявні в лінгвістиці погляди й підходи, можливі альтернативи вирішення. студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питання, може викласти свою точку зору з проблем, що обговорюються.

95 балів (відмінно) – відповідь студента повністю відповідає змісту питання; основні проблеми повністю і ґрунтовно розкриті; логічно і послідовно викладає теоретичний матеріал, наводить самостійно приклади і коментує їх, демонструє уміння застосувати набуті знання у нестандартних ситуаціях. При відповіді студент не допускає фактичних і мовленнєвих помилок. Відповідь студента виважена і науково обґрунтована, демонструє особистий внесок у вирішення поставленої проблеми, враховує наявні в лінгвістиці погляди й підходи, можливі альтернативи вирішення. студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питання, може викласти свою точку зору з проблем, що обговорюються.

90 балів (відмінно) – відповідь студента повністю відповідає змісту питання; основні проблеми повністю і ґрунтовно розкриті; логічно і послідовно викладає теоретичний матеріал, наводить самостійно приклади і коментує їх. При відповіді студент не допускає фактичних і мовленнєвих помилок. Відповідь студента виважена і науково обґрунтована, демонструє особистий внесок у вирішення поставленої проблеми, враховує наявні в лінгвістиці погляди й підходи, можливі альтернативи вирішення. студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питання, може викласти свою точку зору з проблем, що обговорюються.

85 балів (добре) – студент добре володіє теоретичним матеріалом; комплексно розв'язує поставлені питання; наводить приклади; правильно розкриває основний зміст матеріалу відповідно до поставленої проблеми; використовує спеціальну термінологію; відсутні грубі помилки. У відповіді

можлива 1 неточність у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які докорінно не змінюють зміст.

80 балів (добре) – студент добре володіє теоретичним матеріалом; комплексно розв’язує поставлені питання; наводить приклади; правильно розкриває основний зміст матеріалу відповідно до поставленої проблеми; використовує спеціальну термінологію; відсутні грубі помилки. У відповіді можливі до 2 неточностей у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які докорінно не змінюють зміст.

75 балів (добре) – студент добре володіє теоретичним матеріалом, повно розв’язує поставлені питання; правильно розкриває основний зміст матеріалу відповідно до поставленої проблеми; використовує спеціальну термінологію; відповідає без грубих помилок. У відповіді можливі 3-4 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які докорінно не змінюють зміст.

70 балів (задовільно) – студент задовільно володіє матеріалом; зміст питань викладено частково, не завжди послідовно; відповідь неповна, але основний зміст розкрито; у відповіді можливі 1-2 неточності у використанні спеціальної термінології, помилки у викладі матеріалу, які впливають на зміст питання, але докорінно не змінюють його.

65 балів (задовільно) – студент не завжди може обґрунтувати висловлені думки, неточно дає визначення окремих мовних фактів; відповідає на більшість запитань, що конкретизують відповідь; може навести окремі завчені приклади. Губиться при необхідності навести приклади, не завжди може дати відповідь на запитання, що конкретизує його висловлення. Виклад відзначається поверховістю, недостатньою осмисленістю і логічністю, значною кількістю фактичних помилок.

60 балів (задовільно) – студент відтворює уривчастими реченнями окремі цілісні смислові фрагменти теоретичного матеріалу. Студент в основному не розуміє того, про що повідомляє, сплутує мовні факти, що спричиняє до грубих фактичних помилок; не може навести приклади.

Критерії оцінювання завдань з теорії та практики освіти

Студент одержує оцінку **відмінно (100)**, якщо він безпомилково:

- розкриває у повному обсязі зміст питання і впевнено відповідає на додаткові питання, демонструючи володіння сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення професійної діяльності учителя;
- виявляє глибоке розуміння основних понять і категорій з комплексу педагогічних дисциплін, розкриває їх взаємозв’язок, виявляючи високий рівень сформованості педагогічного аналітичного і синтетичного мислення;
- демонструє цілісне бачення педагогічної теорії та практики, інтегруючи теоретичні знання різних галузей педагогіки;

- ілюструє теоретичні положення, педагогічні постулати прикладами з досвіду видатних педагогів минулого і сучасності та з власної практики; виявляючи високий рівень сформованості вміння поєднувати теоретичні знання з практикою та вміння застосовувати теорію для пояснення явищ і феноменів, процесів педагогічної дійсності;
- володіє нормами педагогічного і міжособистісного спілкування та їх реалізації: вміє вільно, логічно, аргументовано, чітко та стисло викладати сутність питання білету і додаткових питань, аргументуючи власну позицію і точку зору.

Студент одержує оцінку **відмінно (95)**, якщо він:

- розкриває у повному обсязі зміст питання і впевнено відповідає на додаткові питання, демонструючи володіння сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення професійної діяльності учителя;
- виявляє глибоке розуміння основних понять і категорій з комплексу педагогічних дисциплін, розкриває їх взаємозв'язок, виявляючи високий рівень сформованості педагогічного аналітичного і синтетичного мислення;
- демонструє цілісне бачення педагогічної теорії та практики, інтегруючи теоретичні знання різних галузей педагогіки;
- ілюструє теоретичні положення, педагогічні постулати прикладами з досвіду видатних педагогів минулого і сучасності та з власної практики; виявляючи високий рівень сформованості вміння поєднувати теоретичні знання з практикою та вміння застосовувати теорію для пояснення явищ і феноменів, процесів педагогічної дійсності;
- володіє нормами педагогічного і міжособистісного спілкування та їх реалізації: вміє вільно, логічно, аргументовано, чітко та стисло викладати сутність питання білету і додаткових питань, аргументуючи власну позицію і точку зору, але при цьому робить незначні помилки, які сам і виправляє.

Студент одержує оцінку **добре (90)**, якщо він:

- розкриває у повному обсязі зміст питання і впевнено відповідає на додаткові питання, демонструючи володіння сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення професійної діяльності учителя;
- виявляє глибоке розуміння основних понять і категорій з комплексу педагогічних дисциплін, розкриває їх взаємозв'язок, виявляючи високий рівень сформованості педагогічного аналітичного і синтетичного мислення;

- демонструє цілісне бачення педагогічної теорії та практики, інтегруючи теоретичні знання різних галузей педагогіки;
- ілюструє теоретичні положення, педагогічні постулати прикладами з досвіду видатних педагогів минулого і сучасності та з власної практики; виявляючи високий рівень сформованості вміння поєднувати теоретичні знання з практикою та вміння застосовувати теорію для пояснення явищ і феноменів, процесів педагогічної дійсності;
- в цілому володіє нормами педагогічного і міжособистісного спілкування та їх реалізації: вміє вільно, логічно, аргументовано, чітко та стисло викладати сутність питання білету і додаткових питань, аргументуючи власну позицію і точку зору, але при цьому робить незначні помилки, які сам і виправляє.

Студент одержує оцінку **добре (85)**, якщо він:

- розкриває у повному обсязі зміст питання і дещо невпевнено відповідає на додаткові питання, демонструючи володіння сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення професійної діяльності учителя;
- виявляє глибоке розуміння основних понять і категорій з комплексу педагогічних дисциплін, розкриває їх взаємозв'язок, виявляючи високий рівень сформованості педагогічного аналітичного і синтетичного мислення;
- демонструє цілісне бачення педагогічної теорії та практики, інтегруючи теоретичні знання різних галузей педагогіки;
- ілюструє теоретичні положення, педагогічні постулати прикладами з досвіду видатних педагогів минулого і сучасності та з власної практики; виявляючи високий рівень сформованості вміння поєднувати теоретичні знання з практикою та вміння застосовувати теорію для пояснення явищ і феноменів, процесів педагогічної дійсності;
- в цілому володіє нормами педагогічного і міжособистісного спілкування та їх реалізації: вміє вільно, логічно, аргументовано, чітко та стисло викладати сутність питання білету і додаткових питань, аргументуючи власну позицію і точку зору, але при цьому робить незначні помилки, які сам і виправляє.

Студент одержує оцінку **добре (80)**, якщо він:

- розкриває у повному обсязі зміст питання і дещо невпевнено відповідає на додаткові питання, демонструючи володіння сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення професійної діяльності учителя;

- виявляє глибоке розуміння основних понять і категорій з комплексу педагогічних дисциплін, розкриває їх взаємозв'язок, виявляючи достатній рівень сформованості педагогічного аналітичного і синтетичного мислення;
- демонструє цілісне бачення педагогічної теорії та практики, інтегруючи теоретичні знання різних галузей педагогіки;
- ілюструє теоретичні положення, педагогічні постулати прикладами з досвіду видатних педагогів минулого і сучасності та з власної практики; виявляючи високий рівень сформованості вміння поєднувати теоретичні знання з практикою та вміння застосовувати теорію для пояснення явищ і феноменів, процесів педагогічної дійсності;
- в цілому володіє нормами педагогічного і міжособистісного спілкування та їх реалізації: вміє вільно, логічно, аргументовано, чітко та стисло викладати сутність питання білету і додаткових питань, аргументуючи власну позицію і точку зору, але при цьому робить незначні помилки, які сам і виправляє.

Студент одержує оцінку **добре (75)**, якщо він:

- розкриває у повному обсязі зміст питання і дещо невпевнено відповідає на додаткові питання, демонструючи володіння сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення професійної діяльності учителя;
- виявляє глибоке розуміння основних понять і категорій з комплексу педагогічних дисциплін, розкриває їх взаємозв'язок, виявляючи достатній рівень сформованості педагогічного аналітичного і синтетичного мислення;
- демонструє цілісне бачення педагогічної теорії та практики, інтегруючи теоретичні знання різних галузей педагогіки;
- ілюструє теоретичні положення, педагогічні постулати прикладами з досвіду видатних педагогів минулого і сучасності та з власної практики; виявляючи достатній рівень сформованості вміння поєднувати теоретичні знання з практикою та вміння застосовувати теорію для пояснення явищ і феноменів, процесів педагогічної дійсності;
- в цілому володіє нормами педагогічного і міжособистісного спілкування та їх реалізації: вміє вільно, логічно, аргументовано, чітко та стисло викладати сутність питання білету і додаткових питань, аргументуючи власну позицію і точку зору, але при цьому робить незначні помилки, які сам і виправляє.

Студент одержує оцінку **задовільно (70)**, якщо він

- розкриває не у повному обсязі зміст питання і дещо невпевнено відповідає на додаткові питання, демонструючи володіння сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення професійної діяльності учителя;
- виявляє глибоке розуміння основних понять і категорій з комплексу педагогічних дисциплін, розкриває їх взаємозв'язок, виявляючи достатній рівень сформованості педагогічного аналітичного і синтетичного мислення;
- демонструє цілісне бачення педагогічної теорії та практики, інтегруючи теоретичні знання різних галузей педагогіки;
- ілюструє теоретичні положення, педагогічні постулати прикладами з досвіду видатних педагогів минулого і сучасності та з власної практики; виявляючи достатній рівень сформованості вміння поєднувати теоретичні знання з практикою та вміння застосовувати теорію для пояснення явищ і феноменів, процесів педагогічної дійсності;
- в цілому володіє нормами педагогічного і міжособистісного спілкування та їх реалізації: вміє вільно, логічно, аргументовано, чітко та стисло викладати сутність питання білету і додаткових питань, аргументуючи власну позицію і точку зору, але при цьому робить незначні помилки, які сам і виправляє.

Студент одержує оцінку **задовільно (65)**, якщо він

- розкриває не у повному обсязі зміст питання і невпевнено відповідає на додаткові питання, демонструючи володіння сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення професійної діяльності учителя;
- виявляє неглибоке розуміння основних понять і категорій з комплексу педагогічних дисциплін, розкриває їх взаємозв'язок, виявляючи достатній рівень сформованості педагогічного аналітичного і синтетичного мислення;
- демонструє цілісне бачення педагогічної теорії та практики, інтегруючи теоретичні знання різних галузей педагогіки;
- ілюструє теоретичні положення, педагогічні постулати прикладами з досвіду видатних педагогів минулого і сучасності та з власної практики; виявляючи достатній рівень сформованості вміння поєднувати теоретичні знання з практикою та вміння застосовувати теорію для пояснення явищ і феноменів, процесів педагогічної дійсності;
- в цілому володіє нормами педагогічного і міжособистісного спілкування та їх реалізації: вміє вільно, логічно, аргументовано, чітко та

стисло викладати сутність питання білету і додаткових питань, аргументуючи власну позицію і точку зору, але при цьому робить незначні помилки, які сам і виправляє.

Студент одержує оцінку **задовільно (60)**, якщо він

- розкриває не у повному обсязі зміст питання і невпевнено відповідає на додаткові питання, демонструючи володіння сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення професійної діяльності учителя;
- виявляє неглибоке розуміння основних понять і категорій з комплексу педагогічних дисциплін, розкриває їх взаємозв'язок, виявляючи низький рівень сформованості педагогічного аналітичного і синтетичного мислення;
- демонструє цілісне бачення педагогічної теорії та практики, інтегруючи теоретичні знання різних галузей педагогіки;
- ілюструє теоретичні положення, педагогічні постулати прикладами з досвіду видатних педагогів минулого і сучасності та з власної практики; виявляючи достатній рівень сформованості вміння поєднувати теоретичні знання з практикою та вміння застосовувати теорію для пояснення явищ і феноменів, процесів педагогічної дійсності;
- в цілому володіє нормами педагогічного і міжособистісного спілкування та їх реалізації: вміє вільно, логічно, аргументовано, чітко та стисло викладати сутність питання білету і додаткових питань, аргументуючи власну позицію і точку зору, але при цьому робить незначні помилки, які сам і виправляє.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з методики навчання російської мови

100 балів («відмінно») ставиться, якщо студент виявляє з дисципліни глибокі теоретичні знання і міцні уміння та навички визначати тип, мету уроку, укладати конспекти уроків (повні, розгорнені з додатками у вигляді дидактичного роздаткового матеріалу, власноруч виготовленою наочністю тощо), орієнтується у формах, методах і принципах викладання російської мови в середніх класах, доречно застосовує новітні технології, самостійно укладає завдання відповідно до принципів особистісно-орієнтованого навчання, уміє аргументувати власну думку.

95 балів («відмінно») ставиться, якщо студент володіє ґрунтовними знаннями з дисциплін, аргументовано їх використовує, виявляє міцні уміння

та навички визначати тип, мету уроку, укладати конспекти уроків різних типів з елементами новітніх технологій на базі традиційних методів і принципів навчання української мови в загальноосвітніх закладах.

Допускається 1–2 неточності у викладі матеріалу, які не призводять до помилкових висновків.

90 балів («відмінно») ставиться, якщо студент виявляє глибокі теоретичні знання і міцні уміння та навички визначати тип, триєдину мету уроку, укладати конспекти уроків згідно з вимогами, орієнтується у традиційних та інноваційних формах, методах і принципах навчання української мови, але використовує у своїй діяльності переважно традиційні методи і прийоми.

Допускається 2–3 неточності у викладі матеріалу, які не призводять до помилкових висновків.

85 балів («добре») ставиться, якщо студент вільно оперує вивченим матеріалом, виявляє глибокі знання, міцні уміння та навички з дисциплін, застосовує їх у нестандартних ситуаціях, адекватно визначає тип і структуру сучасного уроку, але часом допускає незначні помилки теоретичного чи практичного характеру, які самостійно виправляє.

У відповіді можливі 1–2 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які не впливають на конкретний зміст.

80 балів («добре») ставиться, якщо студент має достатньо повні знання, уміння та навички підготовки до уроків різних типів, доречно застосовує відповідні методи і прийоми навчання у стандартних ситуаціях, але допускає незначні помилки теоретичного чи практичного характеру (пропонує однотипні завдання, сплутує завдання пропедевтичного і тренувального характеру тощо).

У відповіді можливі 2–3 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які не впливають на конкретний зміст.

75 балів («добре») ставиться, якщо студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, орієнтується в сучасній дидактиці, має повні знання, міцні уміння та навички визначати тип і мету уроку, допускає помилки теоретичного чи практичного характеру, які виправляє під керівництвом викладача.

У відповіді можливі 3–4 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які не впливають на конкретний зміст.

70 балів («задовільно») ставиться, якщо студент в основному орієнтується у навчальному матеріалі, але викладає матеріал не досить повно і послідовно, допускає помилки в формулюванні деяких теоретичних

положень; у визначенні мети уроків, сплутує структуру уроків різних типів, не вміє обґрунтовувати свої думки.

У відповіді можливі 1–2 неточності у використанні спеціальної термінології, помилки у викладі матеріалу, які впливають на конкретний зміст.

65 балів («задовільно») ставиться, якщо студент в основному орієнтується в сучасних технологіях навчання української мови, здатен використовувати під час відповіді допоміжні матеріали, але не виявляє щодо них критичного мислення, не вміє аналізувати власну і чужу діяльність у визначенні мети уроку і доборі відповідних методів і прийомів навчання.

У відповіді можливі 2–3 неточності у використанні спеціальної термінології, помилки у викладі матеріалу, які впливають на конкретний зміст.

60 балів («задовільно») ставиться, якщо студент має початковий рівень знань, здатен відтворити навчальний матеріал відповідно до тексту методичної літератури, описує хід уроку без пояснення й оцінки власної діяльності вчителя української мови, не виявляє креативності в підготовці до уроку, використовує одноманітні методи і прийоми, допускає помилки у визначенні мети і структури уроку відповідно до його тематики і типу.

У відповіді наявні неточності у використанні спеціальної термінології, грубі помилки у викладі матеріалу, які впливають на конкретний зміст.

55 балів («незадовільно») ставиться тоді, якщо студент виявляє незнання більшої частини навчального матеріалу, допускає помилки у формулюванні визначень, непослідовно і невпевнено викладає матеріал; не знає вимог до укладання конспектів уроків, оцінювання навчальних досягнень учнів.

У відповіді наявні грубі помилки у використанні спеціальної термінології, суттєві помилки у викладі матеріалу, які впливають на конкретний зміст.

35 балів («незадовільно») ставиться тоді, якщо основний зміст питань не розкрито; відсутнє володіння спеціальною термінологією; студент не відповідає на поставлені запитання.

0 бала («незадовільно») ставиться тоді, якщо студент відмовляється відповідати на питання білета.

7.3. Підсумкова оцінка за державний іспит

Шкала оцінювання, що встановлена вищим навчальним закладом :

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
	екзамен	залік		
90-100	Відмінно	зараховано	A	відмінне виконання лише з незначною (мінімальною 1-2) кількістю помилок
82-89	Добре		B	вище середнього рівня з кількома помилками
75-81			C	вище середнього рівня з кількома помилками
67-74	Задовільно		D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
60-66			E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
35-59	Незадовільно	не зараховано	FX	з можливістю повторного складання
1-34			F	з обов'язковим повторним курсом

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ

9.1. Рекомендована наукова та навчально-методична література з російської мови

1. Буланин Л. Л. Трудные вопросы морфологии : пособие для учителя / Л. Л. Буланин. – М. : Просвещение, 1976. – 208 с.
2. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка / Н. С. Валгина. – М. : Агар, 2000. – 416 с.
3. Земская Е. А. Современный русский язык. Словообразование / Е. А. Земская. – М. : Просвещение, 1973. – 304 с.
4. Ковалевская Е. Г. История русского литературного языка / Е. Г. Ковалевская. – М. : Просвещение, 1978. – 384 с.
5. Лопатин В. В. Современный русский язык. Теоретический курс / В. В. Лопатин, И. Г. Милославский. – М. : Русский язык, 1989. – 314 с.
6. Матусевич М. И. Современный русский язык. Фонетика / М. И. Матусевич. – М. : Просвещение, 1976. – 288 с.
7. Современный русский язык : в 3 ч. Ч. 1. Лексика. Фразеология. Фонетика. Графика и орфография / Н. М. Шанский, В. В. Иванов. – М. : Просвещение, 1987. – 192 с.
6. Современный русский язык : в 3 ч. Ч. 2. Словообразование. Морфология / Н. М. Шанский, А. Н. Тихонов. – М. : Просвещение, 1987. – 256 с.
7. Современный русский язык : в 3 ч. Ч.3. Синтаксис. Пунктуация / В. В. Бабайцева, Л. Ю. Максимов. – М., 1987. – 256 с.
8. Хабургаев Г. А. Старославянский язык / Г. А. Хабургаев. – М. : Просвещение, 1986. – 288 с.

9.2. Рекомендована наукова та науково-методична література з методики навчання російської мови

1. Баранов М. Т. Методика русского языка / М. Т. Баранов. – М. : Просвещение, 1990. – 449 с.
2. Баринова Е. А. Методика русского языка / Е. А. Баринова. – М. : Просвещение, 1974. – 400 с.
3. Власенков А. И. Общие вопросы методики русского языка в средней школе / А. И. Власенков. – М. : Просвещение, 1973. – 384 с.
4. Воителева Т. М. Теория и методика обучения русскому языку / Т. М. Воителева. – М. : Дрофа, 2006. – 319 с.
5. Капинос В. И. Развитие речи: теория и практика / В. И. Капинос. – М. : Просвещение, 1993. – 216 с.
6. Литневская Е. И. Методика преподавания русского языка в средней школе / Е. И. Литневская. – М. : Академический проспект, 2006. – 588 с.

7. Львов М. Р. Словарь-справочник по методике русского языка / М. Р. Львов. – М. : Просвещение, 1982. – 205 с.
8. Основные вопросы методики русского языка в восьмилетней школе / Под ред. А. В. Текучева, Т. А. Ладыженской, М. М. Разумовской. – М. : Просвещение, 1983. – 389 с.
9. Система обучения сочинениям в 4-8 классах / Под ред. Т. А. Ладыженской. – 3-е изд., перераб. – М. : Просвещение, 1983. – 374 с.
10. Текучев А. В. Методика русского языка в средней школе: учебник для вузов / А. В. Текучев. – М., 1980. – 412 с.
11. Текучев А. В. Об орфографическом и пунктуационном минимуме для средней школы / Т. В. Текучев. – М. : Просвещение, 1982. – 126 с.
12. Панов Б. Т. Типы и структура уроков русского языка / Б. Т. Панов. – М. : Просвещение, 1986. – 237 с.
13. Программы по русскому языку для средней школы (последние издания).
14. Учебники русского языка для средней школы (последние издания).
15. Федоренко Л. П. Принципы обучения русскому языку / Л. П. Федоренко. – М. : Просвещение, 1978. – 176 с.
16. Хрестоматия по методике русского языка. Русский язык как предмет преподавания. Пособие для учителей / Сост. А. В. Текучев. – М. : Просвещение, 1982. – 311 с.

Теорія та практика освіти

Основна:

1. Вища освіта в Україні: навч. посіб. / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Знання, 2005. 327 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге вид. допов. і переробл.. Київ: Академія, 2007. 576 с.
3. Глазиріна В. М. Педагогіка сучасної школи : навч. посіб. [для студ. педагог. ВНЗ] Донецьк: Норд-Прес, 2006. 193 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004.
5. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
6. Закон України «Про загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
7. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
8. Кузьмінський А. І. Педагогіка: підручник. Київ: Знання-Прес, 2008. 418 с.
9. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Вид. 4-е. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 190 с.
10. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плянди», 2017. 206 с.
11. Освітні технології / За ред. О. М. Пехоти. Київ: А.К.С., 2010. 225 с.

12. Педагогічна майстерність: підруч. / за ред. І. А. Зязюна. 2-е вид., доп. і перероб. Київ: Вища школа, 2004. 422 с.
13. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2004. 616 с.
14. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. Київ: А.С.К., 2005. 192 с.
15. Слепухов М. І. Наукові основи педагогічної теорії та практики : навч. посіб. 2-е вид., випр. і доп. Горлівка: Вид-во ГДПШМ, 2010. 236 с.
16. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн.: навч. посіб. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. Кн. 1. 2005. 624 с. Кн. 2. 2005. 552 с.
17. Фіцула М. М. Педагогіка. Київ: Академвидав, 2014. 456 с.
18. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Либідь, 2003. 560 с.

Додаткова:

1. Белкин А. С. Ситуация успеха. Как ее создать. Москва: Просвещение, 1991.
2. Белявцева Т. Застосування методу проектів при формуванні пізнавальної активності учнів. *Відкритий урок*. 2004. № 5-6. С. 24-25.
3. Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. С. 17-19.
4. Дендеренко О.О. Проблемне навчання як освітня технологія. *Відкритий урок*. 2002. № 2. С. 13-14.
5. Дусавицкий О. Система розвивального навчання в дзеркалі шкільної практики. *Сучасні педагогічні технології*. Упоряд. І. Рожнятовська, В. Зоц. Київ: Ред. загальнопед. газ., 2004. Ч. І. С. 85-95.
6. Кульчицька О. І. Обдарованість: природа і суть. *Обдарована дитина*. 2007. № 1. С. 17-24.
7. Марганець А. М. Нові педагогічні технології: інтерактивне навчання. *Відкритий урок*. 2003. № 7-8. С. 28-31.
8. Педагогічні технологи: теорія та практика. Курс лекцій: навч. посіб. / За ред проф. М. В. Гриньової. Полтава: АСМ, 2004. С. 111-141.
9. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. / За ред. І. А. Зязюна, Р. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2003. С. 47-50.
10. Подмазін С. І. Технологія особистісно орієнтованого уроку. *Сучасні шкільні технології*. Упоряд. І. Рожнятовська, В. Зоц. Київ, 2004. Ч. І. С. 64-69.
11. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивне навчання як сукупність технологій. Інтерактивні технології навчання. *Відкритий урок*. 2003. № 3-4. С. 19-31.
12. Учніське самоврядування в умовах сучасності: практичний порадник / автори-упоряд.: Л. Кацинська, В. Кашевський. Рівне, 2001. 142 с.

10. ЗМІНИ ТА ДОПОВНЕННЯ